

Georg Ots väliseestlastele: olen nõukogude korrale truu ja tänulik

Läbi aegade kuulsaim eesti laulja Georg Ots oli juba oma elu ajal legend kodumaal, Venemaal ja Soomes. Väliseestlased teda omaks aga ei võtnud.

- NB! PABERKANDJAL ILMUNUD SISU -

Hoolimata sellest, et terves Nõukogude Liidus ja Soomes väga populaarne **Georg Ots** esines korduvalt ka Rootsis, jäi Eesti tuntuim laulja sealsele arvukale eestlaskonnale kaugeks. Niisamuti jäi paljudele neist ka mõistetamatuks, milles peitub Otsa kui laulja ja isiksuse erakordsus.

Väliseesti leht: Georg Ots tegi enesetapu

Esimest korda said väliseestlased Georg Otsa kohta pikemalt lugeda siis, kui ta detsembris 1951 tegi ühes **Olga Lundi** ning balletiartistide **Inge Põdra** ja **Artur Koiduga** pikema ringreisi Soomes (5.–23. detsembrini). Esineti kokku 17 kontserdiga paljudes linnades Helsingist kuni Kemini.

Ots avaldas turneest ülevaate ajalehes Sirp ja Vasar, mis leidis juba jaanuaris kajastamist pagulaslehes Stockholms-Tidningen Eestlastele. „Pool pikast artiklist kirjeldab eesti ja läti punaste kunstnike esinemisi ja teine pool on määratud rahvusliku ja kodanlise Soome teatri, artistide, muusika, kino ja muu tähelepanndava mõnitamisele ja mahategemisele,“ võttis kokku staažikas ajakirjanik **Voldemar Kures**.

Kurese sõnul „ainuke, mida G. Ots Soomest kiidab, on soome punased, kes neid ülilahkelt olevat vastu võtnud“. Lehemees ei jäta torkamata Otsa uhkusetundmist selle üle, et Helsingis linastub kolmes kinos lähemal ajal eesti esimene värviline kunstfilm „Valgus Koordis“. „Need kolm kino kuuluvad venelastele. Need kinoteatrid olid varemalt sakslaste omandus ja sakslaste kinnisvarad läksid teatavasti rahulepingu põhjal venelastele üle. Soome rahvas neis kinodes ei käi, kuigi neis filme demonstreeritakse vahel hinnata ja vahel väga odavate piletihindadega.“

Paar kuud hiljem, märtsis 1952 naasis Kures veel kord Otsa Soome-reisi juurde, tuues lugejateni huvitava loo. Georg Ots oli Helsingis viibides juhuslikult kohanud Stockmanni kaubamaja juures üht tuttavat eestlast. Kaasmaalane oli arvanud, et Ots on üksi ja alustas temaga vestlust, pärides ühe ja teise tuttava järele. Ots oli õige tagasihoidlikult vastanud, kuid soovitanud lõpuks talle hotell Karjalasse helistada. Siis aga kerkisid äkki nagu maa alt

välja kaks meest, ilmselt venelased, ja asusid sõnalausumatult Otsa kõrvale, teine teisele poole. Selle peale oli laulja jutt kohe katkenud. „Kui hiljem „Karjala“ hotelli telefoneeritud ja G. Otsa järele päritud, oli sealt ikka vastatud, et teda ei ole kodus. Lõpuks oli üks vihane hääl käratanud, et sellist meest ei tunta üldse hotell „Karjalas“.“

Kuresest kujuneski peamine Georg Otsa elu ja tegevuse kajastaja eestlastele vabas maailmas. Kui Ots 1. märtsil 1958 neljandat korda Soome saabus, kirjutas Kures sellest pikemalt. See turnee oli tõesti tähelepanu väärt – Ots laulis seekord Danilo osa operetis „Lõbus lesk“. Kures kirjutas, et „Georg Ots on Soomes rahva hulgas väga populaarne raadios ja televisioonis esinemiste kaudu. Peale selle müüakse Soomes rohkesti Georg Otsa heliplaate. Külaline võeti nüüdki Helsingis sõbralikult vastu.“

Kuulsa Eesti laulja külaskäike vennasrahva juurde kajastati väliseesti lehtedes elavalt ka 1960. aastatel. Märtsis 1965 kajastas Vaba Eestlane Otsa kontserti Helsingi Kultuurihoones. „Ots on soomlaste suur soosik, kuid avar Kultuurihoone ei olnud siiski päriselt täis, sest ooperiaariad ja rahvalaulud ei tõmba enam praegusel beatles-ajajärgul. Ots oli hääleliselt heas vormis ja sai mõningais lehtedes head arvustused.“

Otsa kohta ilmus ka suisa kurioosseid kirjutisi. Nii avaldas Stockholms-Tidningen Eestlastele veebruaris 1959 uudise laulja enesetapust. „Enne jõule telefoneeriti meie toimetusele Helsingist – seal liikuvat kuuldused, et N. Eesti laulukunstnik Georg Ots on eraviisiliselt saabunud Soome, asunud Tornio hotellis ja tapnud seal enese. Kui soome politsei tulnud asja uurima, olevat Vene saatkonna inimesed seda takistanud ja viinud laiba ära.“ Tõsi küll, toimeetus seda kuulujuttu uskuma ei jäänud.

Georg Ots, rublamiljonär

Rootsi eestlased jälgisid ka hoolega, mida Otsa kohta Soomes kirjutati. Suurt tähelepanu pälvis ajakirja Seura reporteri **Jaakko Saarikoski** ja fotograafi **Toivo Grönroosi** Tallinnas-käik 1959. aastal, kus muuhulgas külastati Otsa tema kodus. „Okupeeritud Eestis on Georg Ots täielik täht, kes oma kuulsuse tõttu elab rublamiljonäri elu, kes võib endale lubada kõike seda, millest tavalised kodanikud ei saa unistadagi,“ iseloomustas lauljat soomlaste kirjutise põhjal ajaleht Välis-Eesti jaanuaris 1960. Leht kirjutab, et staariga ei olnud lihtne kokku saada – soomlastel tuli Helsingist Tallinna neli korda helistada, enne kui õnnestus aeg külastuseks kokku leppida. See-eest tuli Ots oma Pobedaga külalistele ise Palace-hotelli järele.

„Georg Ots elab uues majas, kust on lühike tee ta mõlemasse tööpaika, nii Estonia teatrisse kui ka raadiosse ja televisiooni. Ehkki laulja näitab meile silmnähtava innustusega selle toredusi, raputame meie pead: õnneliku elamise eeldused on siin hoopis teistsugused kui meil. Puupõrandaga trepikoda on otsekui mõne mustatöölise käe alt tulnud, ustel ei ole nimesilte ning kõikjal hõljub tüübiline slaavilik lõhn, mis koosneb odavast lõhnaõlist ja masinamäärdest. Ka Otsa enda kodu ei pimesta meie silmi. Kui riputame oma palitud varna, saab kilo võrra raskust liiga, tapid irduvad seinast ja kogu kupatus kukub põrandale,“ vahendas Välis-Eesti soomlaste kirjeldust nõukogulikust „luksusest“.

Kuid korteri sisustus jättis neile hoopis teistsuguse mulje. „Vestleme valges elutoas. Selle möbleerimisel ei ole rahast hoolitud, kui võtame arvesse, et mööblihinnad on peadpöörítavalt kõrged. Üksainus tugitool maksab 80 000 Soome marka (ca 1300 Rootsi krooni) ja riidekapp 120 000 (ca 2000 kr). Ühe seina äärde paigutatud pianino hinnaks võib selle järgi, mis ühes muusikaäris öeldi, olla 240 000 marka (ca 4000 kr). Kaasaegsed laelambid, kaunid vaibad, maitsekalt valitud maalid on sellised, et neid muudes kodudes Tallinnas ei näe. Ilmselt Ots on hea tuttav rubladega.“

Külalistele näidati ka köögis leiduvat külmutuskappi, mille juures lasi proua **Asta Ots** ennast ka pildistada. Georgist tegi Seura fotograaf klõpsu muidugi Pobeda kõrval. „Veel on Ots lasknud end pildistada ümberriietumisel, üteldes et naine söötvat teda liiga ja selle tõttu olevat ta lihavaks muutunud,“ kommenteeris Välis-Eesti.

Laul ja propaganda

Rootsi pealinnas astus Georg Ots esimest korda lavale 1. juunil 1955. „Kolmapäeva õhtul lehvisid Skansenis suurel väljakul estraadikõlakoja ees rootsi värvide kõrval veripunaselt nõukogude plagud sirbi ja vasaraga. Oli ka põhjust – õhtul kell 8.15 startis Skanseni laval Rootsi rahvaparkidesse külla tulnud Nõukogude rohkearvuline laulu-, tantsu-, akrobaatika- ja ekvilibristika-ansambel. See trupp jääb viieks nädalaks Rootsi ja külastab kogu maa rahva- ja lõbustusparke,“ kirjeldas Stockholms-Tidningen Eestlastele. Lisaks Stockholmile esines Ots veel Eskilstunas ja Jönköpingis.

Georg Ots esitas rahvale ka Don Juani aaria Mozarti samanimelisest ooperist. „Ta hää on jõuline, vaba ja voolav, kogu esinemine meeldiv ja kõitev.“ Ots laulis eesti keeles, mida nii mõnedki rootslased ära ei tundnud. Nii avaldasid kolm härrat aaria ajal arvamust: „Valdab suurepäraselt itaalia keelt.“

Georg Ots, „tore mehelik kuju, vaba ja sundimatu, hästi istuvas tumesinises ülikonnas“, võitis lehe sõnul kuulajate sümpaati, ent üks asi häiris eestlasi väga. Nimelt see, et Otsal oli „kuuerevääril kaks väikest läikivat medalit, tunnismärgid, et nende kandja on Stalini-preemia kahekordne laureaat“. Esinemiste vaheajal Ots vestles mõne eestlasega, peamiselt teatriinimestega, keda ta tundis juba Eestist. „Silmad hoiti trupi liikmeil peal. Kõneluste ajal estraadi taga pargis liikusid valvurid paarikümne meetri kauguses,“ kirjutas Kures.

Üks neist, kel õnnestus lauljaga rääkida, oli Kures. „Kui Georg Ots Rootsis käis ja kui nende ridade kirjutaja teda usutles ja temalt teada sai ainult informatsioone kodumaal viibivate tuntud inimeste kohta ja sellest ka lehes kirjutas, ütlesid mitmed, et Georg Ots on nüüd tapakirve alla saadetud. Oli päris võimatu neid inimesi trööstida ja neile selgeks leha, et Georg Ots elab kodus priskelt edasi, veel priskemalt kui varemalt. Ta ei jutustanud ju midagi, mis teda oleks kahjustanud. Vastuoksa – ta kinnitas igal sammul: mina olen kommunist ja mina olen kindlas veendumuses, et kodumaal ei muutu midagi, see jääb N. Liidu osaks. Georg Ots jätkabki oma prisket elu ja tegevust N. Eestis, ta on rezhiimile truu, sest ta on selle rezhiimi läbi palju saavutanud,“ meenutas Kures aastapäevad hiljem.

Vahetult pärast Georg Otsa käiku Rootsis resümeeris ajaleht Vaba Eestlane, et see oli osa eestlaste kojumeelitamise aktsioonist. „Kommunistid on alustanud suurt kampaaniat vabas maailmas asuvate põgenike tagasi meelitamiseks. Kõikjal levitatakse paljutootavat lauset – „Tulge tagasi – teile on kõik andestatud“ ja loodetakse sellega tagasi tõmmata tuhandeid põgenikke. Selle kampaania eesmärgiks on demonstreerida kogu maailmale, et kommunistliku rezhiimi eest põgenenud inimesed ei taha elada vabas maailmas.“

Mais 1960 saabus Stockholmi 23 turisti Eestist – kaasmaalastega suhteid arendama. Poolteist nädalat kestnud ringsõidu vältel külastati ka teisi Rootsi eestlaste keskusi, Göteborgi ja Malmöt. Ajaleht Välis-Eesti kirjutas, et propagandistlikke ülesandeid täitnud kodueestlastel oli ka rohkesti kokkusaamisi isiklike tuttavatega. „Kes olid need, keda Tallinn oli Rootsi saatnud, et kõigutada siinsete eestlaste teravat antikommunistlikku hoiakut ja pehmendada neid suhtlema kodumaa orjastajatega? Külaliste nimekirjas torkab kohe silma, et läänemaailma vaatama lubati ainult punase rezhiimi ustavaid teenreid.“

Ka sel reisil oli kaasas Georg Ots, seekord ühes abikaasa Astaga. Välis-Eesti toimetuseni jõudis kuuldus turismigrupis loodud usaldamatuse õhkkonnast, kus nii mõnelegi oli antud ülesanne

reisikaaslaste üle valvata. „Üks selliseid kontrollijaid oli laulja Georg Ots, teeneline kunstnik, keda on vääristatud paaril korral Stalini preemiaga, kord 50.000, kord 25.000 rubla. Ka Ots on vana parteiliige. Rootsisis viibis ta koos oma balleriinist abikaasaga ja üheks tema ülesandeks näis olevat silma ja kõrva peal pidada Artur Rinnel, kes mõned head aastad pidi veetma NKVD „aedades“ Venemaal.“

Agent „Moderato“

Ajaloolase **Indrek Jürjo** raamatus „Pagulus ja Nõukogude Eesti“ on kirjeldatud juhtumit, kuidas KGB võttis kontrolli alla sidekanali Tallinna Kaarli koguduse õpetaja **Paul Saare** ja tema Soomes elava abikaasa **Marta** vahel. Nimelt püüdis vaimulik oma naise kaudu luua sidemeid pagulastest kirikuõpetajatega, nende seas piiskop **Johan Kõpuga**. „Kasutades agentide „Jüri 2“ ja „Moderato“ abi, kes viibis 1951. aasta hilissügisel külalissetendusel Soomes, õnnestus KGB-l see sidekanal enda kontrolli alla võtta ja saada kätte piiskop Johan Kõpu kiri.“ Selles kirjas oli pagulasvaimulike nimekiri üle kogu maailma, mõned ühes aadressiga.

Agent „Moderato“ polnud ei keegi muu kui Georg Ots. Jürjo tsiteerib kõnekat dokumenti Otsa väljasõidutoimikust: „Agent „Moderato“ värvati 24. augustil 1943 patriootlike tunnete alusel Jaroslavl'i oblasti UNKGB 2. osakonna poolt. Andis mõned ettekanded. NLKP liikmena tal nõukogudevastase elemendi usaldust ei olnud, mistõttu ta arvati agentuurvõrgust välja. 1951. aasta detsembris taastas ENSV MN KGB 1. osakond temaga uuesti ühenduse. Täitis edukalt rea ülesandeid Soomes, kuid koostööd organitega ei teinud ta meelsasti, oli oma töö laadi tõttu väga hõivatud, millela seoses ta 1957 augustis arvati agentuurvõrgust välja.“

Georg Otsa elu uurinud **Kulle Raig** arvab, et julgeolek kasutas 1943. aastal Jaroslavl'is komnooreks astunud Otsa värbamisel šantažeerimist. „Millega Otsa šantažeeriti, jääb selgusetu, aga arvata võib, et hirmutamise tagajärjel võis toimuda umbes järgmine vestlus: me teame, et teie isa laulab sakslaste okupeeritud Eestis ja teie abikaasa sõbrustab Saksa ohvitseridega; teame, et te kavatsete uuesti abielluda, aga see ei õnnestu, kui...“ Raigi sõnul astus Ots 1946. aastal kompartei liikmeks ja „päästis nõnda oma perekonna Siberisse küüditamisest“. Paraku otsesed tõendid neile Raigi väidetele puuduvad.

Jürjo raamatus tsiteeritud dokumendi taustal väärrib tähelepanu Kurese kirjutis Rootsi Eesti Päevalehes „Georg Otsa legendid“ (4. juuli 1962). Autor meenutab, et kui Ots saabus esimest korda Rootsi pikemale kontsertreisile, oli tal võimalus lauljaga pikemalt vestelda. „Ots väitis avameelselt, et ta on kompartei liige. Ta oli siis

juba saanud Tallinnas lugeda kõiki vabas maailmas väljaantavaid eestikeelseid ajalehti ja ajakirju, kui muud tähtsad ikestatud kodu funktsionärid ja kojukutsujad meie ajakirjandust ei olnud veel näinudki.“ Mis asutusel parim valik nõukogudevaenulikke kirjasõna oli, pole raske arvata.

Kurese kirjutis ilmus ajendatuna pagulaste seas levinud kuulujuttudest, justkui Ots tahaks Läände ära hüpata. Kurese sõnul väitis Ots, et „tema ei ole iseseisvast Eestist midagi saanud ja et see, mis ta praegu on – see on teostunud tänu nõukogude korrale kodumaal. Sellele rezhimile jäävat ta truuks ja igavesti tänulikuks. Selle jutu sekka viskas ta paar pilkavat lauset „pagulaste viljatute sekelduste“ kohta.“

Vaevalt oli Georg Otsal kunagi kavatsust Läände põgeneda, see oli pigem väliseestlaste soovunelm.

Sarnased uudised

[ERR-i tele- ja raadiokanalid tähistavad Georg Otsa 100. sünniaastapäeva \(53%\)](#)

menu.err.ee 19.03.2020

[Unustamatu Georg Ots \(56%\)](#)

Nädalalõpp - Meie Maa Hiiu Leht 20.03.2020

[Muusikud: Georg Ots tekitas tunde, et ta laulab just sulle \(58%\)](#)

Pealinn 02.03.2020

[VALVE RAUDNASKI KOLUMN Georg Ots kõlakate keerises \(58%\)](#)

ohtuleht.ee 10.03.2020

[Geniaalne, salapärane, traagiline Georg Ots \(61%\)](#)

epl.delfi.ee 13.03.2020

[Georg Ots 100: laulja, kes jääb igavesti rahva südamesse \(62%\)](#)

Õhtuleht 21.03.2020

[Geniaalne, salapärane, traagiline Georg Ots \(63%\)](#)

Eesti Päevaleht 13.03.2020

[Kuidas portreerida Georg Otsa? \(65%\)](#)

leht.postimees.ee 20.03.2020